

NODIADAU ATHRAWON

CHWARAE GEMAU

Mae dysgwyr yn ystyried yr hyn maen nhw'n ei wybod yn barod am chwarae gemau, trafod eu hoff gemau ac archwilio'r rhesymau rydyn ni'n chwarae gemau a beth yw'r manteision. Cânt eu cyflwyno i gêm fwrdd o Nigeria, gan ystyried y rheolau a chwarae'r gêm hon yn erbyn ei gilydd. Mae dysgwyr yn ystyried gêm fwrdd Gymreig a gyflwynwyd i Ynysoedd Prydain gan y Llychlynwyr. Maent yn gwneud ymchwil i ddarganfod mwy am y gêm, yn gwneud bwrdd a darnau er mwyn ceisio ei chwarae'r, gan ddilyn set o reolau a gyflwynir fel ffynhonnell hanesyddol. Bydd y dysgwyr yn ysgrifennu set o gyfarwyddiadau ar gyfer chwarae'r gêm, yn cymharu'r rhain â rheolau'r gêm go iawn ac yn archwilio gemau 'strategaeth haniaethol' eraill. Maent yn dyfeisio ac yn chwarae eu gêm strategaeth haniaethol eu hunain, gan werthuso'r gêm a myfyrio ar y broses o'i datblygu. Yn olaf, mae'r dysgwyr yn creu hysbyseb i hyrwyddo eu gêm ac yn ystyried adborth gan eu cyfoedion.

CWRICWLWM I GYMRU

Meysydd Dysgu a Phrofiad a archwiliwyd:

- Y Celfyddydau Mynegiannol
- Y Dyniaethau
- Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu

Mae'r gweithgaredd hefyd yn ymgorffori agweddau ar sgiliau trawsgwricwlaidd a amlinellir yn y FfLIRh a'r FfCD.

ADNODDAU

Dyfais y gellir ei defnyddio i gysylltu â'r rhyngwrwd a mynediad i'r rhyngwrwd. Mynediad at ddefnyddiau y gellid eu defnyddio fel cownteri, e.e. brigau, cerrig bychain, mes, ac ati.

Mynediad at ddefnyddiau y gellid eu defnyddio i dynnu llun y bwrdd chwarae, e.e. ffon, carreg finiog, ac ati.

Dulliau o recordio a golygu fideo (e.e. ffôn clyfar, tabled, camera).

GWNEUD Y GWEITHGAREDD

- Yn y rhan fwyaf o dasgau, bydd gofyn i ddysgwyr weithio mewn parau neu grwpiau.
- Anogwch y dysgwyr i rannu eu syniadau ac egluro a chyfiawnhau eu syniadau pan fo modd, mewn ymateb i gwestiynu agored. Mae cwestiynau ffocws wedi'u hawgrymu ar gyfer arwain dysgwyr drwy'r tasgau.
- Wrth fynd â dysgwyr i'r awyr agored, mae'n hanfodol cadw at y [Cod Cefn Gwlad](#) a bod unrhyw asesiadau risg perthnasol wedi'u cynnal a bod y risgiau wedi'u lliniaru.

TASG 1

BETH YW MANTEISION CHWARAE GEMAU?

Eglurwch wrth y dysgwyr y dylai'r dasg hon eu helpu i archwilio a dod i ddeall eu profiadau a'u syniadau ynghylch chwarae gemau.

Sgrîn 3

Gofynnwch i'r dysgwyr ystyried beth maen nhw'n meddwl yw ystyr 'chwarae gemau' trwy drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Pwy sy'n chwarae gemau? Pam ydych chi'n meddwl hynny?
- Pryd a ble mae pobl yn chwarae gemau?
- Pa mor bwysig yw chwarae gemau? Pam ydych chi'n meddwl hynny?

Sgrîn 4

Er mwyn ysgogi gwybodaeth, profiad a dealltwriaeth flaenorol, gofynnwch i'r dysgwyr drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Beth yw eich hoff gemau?
- Pam ydych chi'n mwynhau'r gemau hyn?
- A oes unrhyw rannau o chwarae gemau nad ydych chi'n eu mwynhau? Pam?
- Beth yw'r manteision y byddech chi'n ei gael o chwarae gemau?
- Pa sgiliau ydych chi wedi'u dysgu wrth chwarae gemau?

- Sut mae'r sgiliau hyn wedi bod yn ddefnyddiol i chi yn eich hysgol neu fywyd bob dydd?
- Allwch chi gofio gêm roeddech chi'n arfer ei mwynhau, ond heb ei chwarae ers amser maith? Pam nad ydych chi wedi ei chwarae ers amser maith?

Sgrîn 5

Dywedwch wrth y dysgwyr y gellir categorio gemau mewn gwahanol ffyrdd. Gofynnwch iddyn nhw gwblhau'r tabl drwy nodi eu hoff gêm ym mhob categori. Eglurwch wrth y dysgwyr y gall rhai gemau berthyn i sawl categori. Gwahoddwch nhw i rannu eu dewisiadau a'u rhesymau dros y dewisiadau hynny gyda phartner. Yna, gofynnwch iddynt drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- A wnaethoch chi ddewis yr un pethau?
- A oedd gennych chi resymau tebyg? Os felly, beth oedden nhw?

Sgrîn 6

Gofynnwch i'r dysgwyr ystyried pam rydyn ni'n chwarae gemau trwy glicio ar bob cymeriad a thrafod eu barn wrth iddyn nhw ymddangos ar y sgrîn.

Cwestiynau ffocws

- Sylwadau pa un o'r dysgwyr hyn ydych chi'n cytuno fwyaf â nhw? Pam?
- Sylwadau pwy ydych chi'n cytuno leiaf â nhw? Pam?

Sgrîn 7

Gwahoddwch y dysgwyr i drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Beth yw'r prif resymau dros chwarae gemau? (Ceisiwch beidio â meddwl am gemau ar-lein yn unig!)
- A wnaethoch chi a'ch partner gytuno? Os na, sut oedd eich syniadau yn wahanol?

Sgrîn 8

Gwahoddwch y dysgwyr i ystyried pam mae chwarae gemau yn bwysig iddyn nhw ac i grynhoi'r rhesymau pam maen nhw'n bwysig trwy gwblhau'r frawddeg ganlynol ar y sgrîn:

'Mae chwarae gemau yn bwysig i mi oherwydd...'

TASG 2

DYSGU A CHWARAE GEMAU NEWYDD

Eglurwch wrth y dysgwyr y byddant yn archwilio ac yn chwarae hen gemau bwrdd sy'n debygol o fod yn newydd iddynt, yn y dasg hon.

Sgrîn 3

Ar y sgrîn hon, cyflwynir y dysgwyr i gêm o Nigeria o'r enw 'Dara' ac fe'i gwahoddir nhw i dynnu llun y bwrdd gêm a chasglu cownteri ar gyfer chwarae'r gêm.

Sgrîn 4

Rhoddir amlinelliad o reolau Dara ar y sgrîn hon. Gofynnwch i'r dysgwyr ddarllen a thrafod y rheolau ac yna dylech fynd trwy'r rheolau gyda'r dysgwyr, er mwyn sicrhau eu bod yn deall sut i chwarae'r gêm. Efallai y byddwch am ddangos yn gryno sut i chwarae'r gêm, er enghraifft, ar fwrdd gwyn.

Sgrîn 5

Dywedwch wrth y dysgwyr eu bod yn mynd i chwarae Dara yn erbyn tîm arall. Gofynnwch iddynt drafod y cwestiynau canlynol gyda gweddill eu tîm.

Cwestiynau ffocws

- Ble byddwch chi'n rhoi eich cownteri ar y dechrau? Pam?
- Beth fydd eich strategaethau? Pam?

Sgrîn 6

Ewch â'r dysgwyr allan i'r awyr agored a'u gwahodd i chwarae gêm o Dara.

Sgrîn 7

Ar ôl i'r dysgwyr chwarae gêm o Dara, gofynnwch iddyn nhw drafod y cwestiynau canlynol gyda'u tîm.

Cwestiynau ffocws

- Pe byddech chi'n chwarae'r gêm eto, beth fyddech chi'n ei wneud yn wahanol? Pam? Sut byddai hynny'n gwella'r canlyniad?
- Beth wnaethoch chi ei fwynhau am chwarae'r gêm? Sut deimlad oedd chwarae'r gêm?
- Beth hoffech chi ei newid am y gêm, er mwyn eich galluogi chi i'w mwynhau'n fwy?

Sgrîn 8

Ar y sgrîn hon, cyflwynir y dysgwyr i 'Tawlbwrdd', sef gêm Gymreig a gyflwynwyd i Ynysoedd Prydain gan y Llychlynwyr. Gofynnwch i'r dysgwyr edrych ar y ddelwedd o fwrdd tawlbwrdd, gyda'r darnau wedi eu gosod arno. Gofynnwch i'r dysgwyr drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Beth mae'r bwrdd a'r darnau chwarae yn eich atgoffa ohono?
- Pa gemau eraill ydych chi wedi'u gweld sy'n edrych yn debyg i hyn?

Sgrîn 9

Dywedwch wrth y dysgwyr bod y Brenin Hywel Dda wedi teyrnasu yn y 10fed Ganrif, a'i fod wedi rhoi gêm o'r enw tawlbwrdd i swyddogion uchel eu statws, yn anrheg. Gwahoddwch y dysgwyr i drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Beth ydych chi'n ei wybod am y Brenin Hywel Dda?
- O beth fyddai tawlbwrdd yn cael ei wneud yn y 10fed ganrif, yn eich barn chi? Pam?

Sgrîn 10

Gofynnwch i'r dysgwyr ymchwilio ar y rhynggrwyd er mwyn dod o hyd i atebion i'r cwestiynau hyn am y Brenin Hywel Dda:

- Beth oedd ei enw iawn?
- Rhwng pa flynyddoedd roedd e'n byw?
- Sut daeth yn Frenin ar Gymru?
- Pa gysylltiadau oedd ganddo â Gŵyr?
- Pa ardaloedd o Gymru oedd ganddo ddim rheolaeth drostynt pan roedd yn Frenin ar Gymru? Pam?

Sgrîn 11

Gwahoddwch y dysgwyr i ddarllen y ffynhonnell hanesyddol a ddarperir ar y sgrîn hon, gan ddangos y disgrifiad Cymraeg gwreiddiol o tawlbwrdd.

Sgrîn 12

Dywedwch wrth y dysgwyr eu bod am wneud eu bwrdd tawlbwrdd a'u darnau chwarae eu hunain. Yna byddant yn defnyddio'r ffynhonnell hanesyddol o'r sgrîn flaenorol (11) i chwarae'r gêm.

Rhowch gardbord, sisyrnau, pinnau ysgrifennu (ffelt) a phren mesur i'r dysgwyr. Gofynnwch i'r dysgwyr, yn eu parau, benderfynu sut y byddan nhw'n gwneud eu bwrdd a'r darnau ar gyfer chwarae tawlbwrdd, gan drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Sut y byddwch chi'n gwneud y bwrdd? Pa fesuriadau fyddwch chi'n eu defnyddio? Pam?
- Beth fydd maint pob darn? Pam?
- Faint o ddarnau fyddwch chi'n eu gwneud?
- Sawl darn o bob lliw fyddwch chi'n eu gwneud?

Sgrîn 13

Gwahoddwch y dysgwyr i ddefnyddio'r ffynhonnell hanesyddol i geisio chwarae tawlbwrdd. Gofynnwch iddynt wneud nodyn o unrhyw rannau o'r gêm y bu'n rhaid iddynt eu dyfeisio eu hunain, er mwyn gwneud gwell synnwyr o'r ffynhonnell, a gofynnwch iddynt drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Pa rannau o'r gêm oedd yn glir yn y ffynhonnell?
- Pa rannau o'r gêm oedd ddim yn glir? Pam?
- Beth wnaethoch chi ei ychwanegu at y cyfarwyddiadau yn y ffynhonnell, er mwyn i chi allu chwarae'r gêm?

Sgrîn 14

Gwahoddwch barau o ddysgwyr i ysgrifennu set o gyfarwyddiadau ar gyfer chwarae eu fersiwn nhw o dawlbwrdd. Gofynnwch i bob pâr rannu eu bwrdd a'u cyfarwyddiadau gyda phâr arall o ddysgwyr ac yna gwahodd y dysgwyr hyn i gael gêm o dawlbwrdd. Dylai pob pâr sy'n chwarae'r chwarae'r gêm roi adborth i'r pâr a ysgrifennodd y cyfarwyddiadau, trwy drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Pa mor hawdd oedd dilyn y cyfarwyddiadau?
- Beth ellid ei ychwanegu at y cyfarwyddiadau er mwyn eu gwneud yn gliriach? Sut byddai'r ychwanegiadau hyn yn helpu?

Sgrîn 15

Ar y sgrîn hon, darperir rheolau tawlbwrdd i'r dysgwyr. Gwahoddwch nhw i edrych ar y rheolau ac i drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Pa mor debyg yw'r rheolau hyn i'ch rhai chi?
- Beth sy'n wahanol rhwng y ddwy set o reolau?

Sgrîn 16

Nawr, gwahoddwch y dysgwyr i geisio chwarae tawlbwrdd gan ddefnyddio'r rheolau cywir, gan drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Pa mor hawdd oedd hi i chwarae gan ddefnyddio'r rheolau hyn? Pam?
- Faint wnaethoch chi fwynhau chwarae tawlbwrdd? Pam?
- Pa gêm(au) eraill mae tawlbwrdd yn eich atgoffa chi ohonynt? Pam?

Sgrîn 17

Rhowch wybod i'r dysgwr fod gemau Tafl, a elwir hefyd yn gemau hnefatafl, yn deulu o gemau strategaeth hynafol o Ogledd Ewrop, a chwareir ar fwrdd. Chwareir y gemau hyn gan ddwy fyddin anwastad ar fwrdd gêm sgwarog neu ddelltog. Mae tawlbwrdd yn un o gemau'r teulu yma.

Ers 2011, mae Ffederasiwn Tafl y Byd wedi bod yn cynnal pencampwriaethau hnefatafl y byd yn flynyddol.

Sgrîn 18

Dywedwch wrth y dysgwyr fod Tawlbwrdd a Dara yn cael eu hadnabod fel gemau 'strategaeth haniaethol'. Gofynnwch iddyn nhw ystyried yr ymadrodd hwn a thrafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Beth yw ystyr 'strategaeth haniaethol', yn eich barn chi?
- Pa gemau eraill ydych chi'n gwybod amdanynt, sy'n gemau strategaeth haniaethol?
- Pa gemau strategaeth haniaethol ydych chi wedi'u chwarae?
- Beth yw eich hoff gêm strategaeth haniaethol? Pam?

TASG 3

DYFEISIO EIN GÊM STRATEGAETH HANIAETHOL EIN HUNAIN

Eglurwch wrth y dysgwyr y byddan nhw'n archwilio sut i ddylunio a gwneud gêm strategaeth haniaethol ac ystyried adborth gan gymheiriaid, yn y dasg hon.

Sgrîn 3

Eglurwch wrth y dysgwyr eu bod nhw, mewn grwpiau, am ddyfeisio gêm strategaeth haniaethol y gellir ei chwarae yn yr awyr agored, gan ddefnyddio pobl yn eu dosbarth fel y darnau chwarae. Dywedwch wrthynt y byddan nhw'n gallu defnyddio unrhyw ddefnyddiau naturiol sydd yn yr ardal maen nhw'n chwarae ynddi fel arfer, ar gyfer marcio'r bwrdd neu greu'r darnau.

Er enghraifft:

- gellid marcio'r bwrdd yn y tywod
- efallai y bydd coron y frenhines wedi'i gwneud o ffyn
- gallai rhai o'ch darnau gario cerrig fel 'arfau', er mwyn dangos eu bod yn filwyr.

Sgrîn 4

Gwahoddwch y dysgwyr i drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Ble bydd eich gêm yn cael ei chwarae?
- Pa ddefnyddiau naturiol fydd ar gael i'w defnyddio?
- Sut byddwch chi'n marcio'r bwrdd? Pam ei farcio fel hyn?

Gwahoddwch y dysgwyr i ddechrau map meddwl i ddangos eu syniadau.

Sgrîn 5

Gofynnwch i'r dysgwyr wneud penderfyniadau ynghylch eu gêm fwrdd a thrafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Sut beth fydd y bwrdd ar gyfer eich gêm? Pam?
- Sut mae'r bwrdd am gael ei drefnu? Pam?
- Beth fydd maint eich bwrdd? Pam?
- Os oes gennych chi adrannau ar eich bwrdd, pa mor fawr ddylai pob adran fod? Pam?
- Pa ddarnau sydd eu hangen ar gyfer chwarae eich gêm? Sut byddwch chi'n dynodi'r darnau?
- Pa ddefnyddiau naturiol neu offer arall fydd eu hangen ar gyfer chwarae'r gêm?

Gwahoddwch y dysgwyr i ychwanegu eu syniadau at eu map meddwl.

Sgrîn 6

Gofynnwch i'r dysgwyr wneud penderfyniadau ynghylch eu gêm fwrdd a thrafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Beth yw'r rheolau ar gyfer chwarae'r gêm?
- Faint o chwaraewyr allai chwarae'r gêm?
- Pa strategaethau fydd eu hangen ar chwaraewr er mwyn ennill y gêm?

Gwahoddwch y dysgwyr i ychwanegu eu syniadau at eu map meddwl.

Sgrîn 7

Gofynnwch i'r dysgwyr ddefnyddio'r syniadau sydd ganddynt yn eu map meddwl i dynnu llun y bwrdd a'r darnau ac i ddrafftio set o reolau ar gyfer chwarae eu gêm.

Sgrîn 8

Gofynnwch i'r dysgwyr fynd allan i'r awyr agored i chwarae eu gêm.

Sgrîn 9

Eglurwch wrth y dysgwyr fod angen i bob grŵp werthuso eu gêm nawr, sef y bwrdd, y darnau a'r rheolau. Gofynnwch iddynt drafod y cwestiynau canlynol a gwneud unrhyw addasiadau i'w gêm, er mwyn ei gwella.

Cwestiynau ffocws

- Pa mor dda wnaeth y gêm weithio? Pam?
- Beth ellid ei wneud i wella'r gêm, o ran:
 - o y bwrdd
 - o y darnau
 - o y rheolau?

Sgrîn 10

Ar y sgrîn hon, rhoddir cyfle i'r dysgwyr ddefnyddio tri neu fwy o'r ymadroddion a ddarperir ar gyfer dechrau brawddegau, pan yn myfyrio ar greu eu gêm.

Y wybodaeth a'r sgiliau allweddol a ddefnyddiwyd gennym i greu ein gêm oedd...; Roeddwn i'n arfer meddwl... Nawr, rwy'n meddwl...; Y tro nesaf, gallwn ni...; Fe wnaethon ni chwarae rolau gwahanol yn ein grŵp pan...; Fe wnaethon ni ddatrys problemau pan...; Y peth mwyaf anodd i ni oedd...; Roedd yn rhaid i ni feddwl yn greadigol wrth ail-ystyried a datrys problemau pan...; Rydyn ni'n gobeithio y bydd pobl eraill yn elwa o'n gêm trwy...; Rhywbeth dwi'n dal ddim yn ei ddeall ydy...

Sgrîn 11

Dywedwch wrth y dysgwyr eu bod yn mynd i greu hysbyseb byr er mwyn hyrwyddo eu gêm. Gall yr hysbyseb fod ar ffurf fideo, recordiad sain, poster neu hyd yn oed yn berfformiad byw. Gofynnwch iddyn nhw drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Pa fformat ddylem ni ei ddefnyddio ar gyfer ein hysbyseb?
- Pwy yw'r gynulleidfa ar gyfer ein hysbyseb?
- Beth sydd angen i ni ei gynnwys yn ein hysbyseb? Pam?
- Sut gallwn ni wneud ein hysbyseb, fel ei fod yn cydio yn y gynulleidfa?

Sgrîn 12

Gofynnwch i'r dysgwyr greu eu hysbyseb a'i ddangos i'r dosbarth. Gwahoddwch y dosbarth i roi adborth ar ba mor dda oedd yr hysbyseb yn arddangos eu gêm, i ba raddau roedd y dosbarth ym ymgysylltu â'r hysbyseb, ac a oedd yr hysbyseb yn gwneud iddynt fod eisiau chwarae'r gêm, a pham.

Sgrîn 13

Gwahoddwch y dysgwyr i ystyried yr adborth gan y dosbarth ac i drafod y cwestiynau canlynol.

Cwestiynau ffocws

- Beth oedd yn dda am eich hysbyseb?
- Beth oedd ddim mor dda am eich hysbyseb?
- Sut y gallech chi newid eich hysbyseb er mwyn gwneud i eraill fod yn fwy parod i chwarae eich gêm?

